

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

Rivne - 2026

ISSN 2522-1590 (Online)
ISSN 2522-1582 (Print)

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Випуск XVIII

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**
м. Рівне – 2026

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

**Rivne
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

До 85-річчя Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Рівне - 2026

УДК 780.8:780.64

I-90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 5 від 18 травня 2026 р.*

I-90 Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Вип. 18 / упоряд.: С. Д. Цюлюпа ; ред. кол.: С. Д. Цюлюпа, Я. В. Сверлюк, О. П. Палащенко та ін. – Рівне : НУВГП, 2026. – 157 с.

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, рішення від 25.01.2024 № 183. Ідентифікатор медіа R30-02251.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» індексується міжнародними наукометричними базами даних Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print).

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Цюлюпа Степан Данилович**, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Сверлюк Ярослав Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Палащенко Олег Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка;

Lato Piotr (Лято Пьотр), доктор габлітований, професор, проректор з наукової та творчої роботи Академії музики у Кракові імені Кшиштофа Пендерецького (Республіка Польща);

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Славінська Рада, доктор мистецтвознавства, професор Академії музичного, танцювального та образотворчого мистецтва в Пловдиві (Республіка Болгарія);

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Громченко В.В., доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Буркацький З.П., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Овчар О.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Слупський В.В., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України;

Цюлюпа Н.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Закопєць Л.М., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, директор Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької.

Упорядник: професор Цюлюпа С. Д.

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2026

© Національний університет водного господарства та природовикористання, 2026

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Вовк Р.А. Ювіляри НМАУ – корифеї духового мистецтва України!.....	5
Кушнір А.Я., Пухляк М.Є. Міжнародний фестиваль «Kyiv Flute Days» (Київські флейтові дні) в українському і світовому соціокультурному просторі.....	17
Цюлюпа С.Д. Відділ духових та ударних інструментів Бурштинської ДМШ в музичній культурі Прикарпаття.....	23
Мельник О.Ю. Величний поступ військових духових оркестрів України: історія, функціонування та сучасні трансформації.....	37
Подольчук В.В., Цюлюпа Н.Л. Творчі здобутки Володимира Гриця в контексті діяльності Тернопільського муніципального духового оркестру «Воля».....	44
Гнатишен І.С. Циклова комісія духових та ударних інструментів Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв у системі музичної освіти Поділля.....	49
Лисий Р.О. Традиції та сучасні тенденції розвитку духових оркестрів Хмельниччини.....	54
Димченко С.С., Димченко К.С., Печерська І.О. Еволюція ролі ударних інструментів у музичному мистецтві ХХ століття.....	59

Педагогіка та методика духового виконавства

Бондарчук В.І. Засоби виконавської виразності гри на хроматичній валторні: педагогічний та виконавський аспекти.....	66
Вар'янюк О.І. Арії для труби в ораторіях Г.Ф. Генделя. Технічні та стилістичні труднощі.....	75
Андрусенко С.Л. Кларнетове виконання романтизму ХІХ століття та його роль у розвитку кларнетової музики.....	81
Ткачук В.В. Оркестрове виконавство як чинник професійного розвитку студента – інструменталіста.....	86
Концевич О.Ю. Новостворені тренажери-аналізатори виконавського видиху для виконавців на духових інструментах.....	91
Дондаков Ю.М. Камерний ансамбль у процесі формування молодого музиканта: мій досвід.....	96
Кашперський В.П. Основні етапи підготовки трубача до конкурсного виступу: психологічні та методологічні аспекти.....	101
Терлецький М.М., Палащенко О.П. Музична пам'ять музиканта-духовика та шляхи її вдосконалення.....	106
Закопеч М.Л. Розвиток музично-слухової уваги у структурі професійної підготовки музиканта-духовика.....	112
Малоголовець О.Ю. Інноваційні технології формування музичних здібностей музиканта-ударника.....	118
Пастушок Т.В. Особливості діяльності диригента дитячого оркестрового колективу в умовах сучасності.....	122
Сиротюк Д.М., Петришин Д.М., Ворончак І.І. Роль і функції керівника ансамблевого колективу в музично-педагогічному процесі.....	127
Филипчук М.С. Специфіка навчання здобувачів вищої освіти в естрадному оркестрі на кафедрі естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.....	132

Сивохіп С.В., Саморук В. Макух Д.Є. Інструментально-виконавська підготовка вчителів музичного мистецтва: зміст і шляхи реалізації.....	136
Дупіряк П.О. Педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби	142
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2014–2026 роки)	146

УДК [780.8:780.646.1]:37

Дупіряк Петро Олегович*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня**кафедри духових та ударних інструментів**факультету музичного мистецтва**Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6830-9612>

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТЕХНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ УЧНІВ У КЛАСІ ТРУБИ

Анотація. У статті висвітлено проблему розвитку технічної майстерності учнів у класі труби в контексті сучасної мистецької освіти. Теоретично обґрунтовано комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування виконавсько-технічних навичок юних трубачів. До ключових умов віднесено системність і поетапність навчання, індивідуалізацію освітнього процесу, мотиваційно-стимулюючу підтримку, систематичний контроль і корекційне управління, а також комплексний розвиток основних компонентів техніки (дихання, амбушура, артикуляції, пальцевої техніки). Окреслено значення поєднання індивідуальних і колективних форм роботи. Підкреслено, що реалізація визначених умов сприяє розвитку самоконтролю, стійкої мотивації та інтеграції технічних умінь у цілісну музично-виконавську діяльність учнів.

Ключові слова: технічна майстерність, учні-трубачі, педагогічні умови, навчання гри на трубі, індивідуалізація навчання, системність і поетапність, мотивація навчання, самоконтроль, технічна підготовка, мистецька освіта.

Abstract. The article addresses the development of students' technical mastery in the trumpet class within the context of contemporary arts education. It substantiates a set of pedagogical conditions that ensure the effective formation of performance and technical skills in young trumpeters. These include systematic and gradual instruction, individualized learning, motivational support, continuous monitoring and corrective guidance, as well as the integrated development of key technical components (breathing, embouchure, articulation, and finger technique). The importance of combining individual and ensemble practice is emphasized as a factor in developing performance stability and ensemble skills. It is concluded that the implementation of these conditions contributes to the holistic development of technical proficiency and its integration into musical performance.

Keywords: technical mastery, trumpet students, pedagogical conditions, trumpet instruction, individualized learning, systematic and gradual approach, learning motivation, self-control, technical training, arts education.

Постановка проблеми. У сучасній практиці початкової мистецької освіти спостерігається суперечність між зростаючими вимогами до виконавської підготовки учнів духових класів і недостатньою ефективністю традиційних підходів до розвитку їхньої технічної майстерності. Особливо це стосується навчання гри на трубі, де формування стабільних виконавсько-технічних навичок потребує системної організації та науково обґрунтованих педагогічних умов. Це зумовлює необхідність визначення та обґрунтування комплексу педагогічних умов, спрямованих на підвищення ефективності навчання учнів у класі труби.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних науково-методичних дослідженнях проблема формування технічної майстерності виконавців-духовиків розглядається у різних аспектах – від спеціальної методики гри на інструменті до загальних засад мистецької педагогіки та компетентнісного підходу. Значний внесок у розробку методики гри на трубі зроблено у працях І. Гишки, І. Кобця, В. Посвалюка, Є. Білого, Є. Козеняшева, С. Цимбала та В. Носова, де висвітлено питання виконавського апарату та технічної підготовки трубача.

Проблеми виконавської майстерності та організації навчального процесу розглядають Г. Падалка, С. Терещенко, О. Горбенко, Л. Сбітнева, А. Мартинюк та П. Яловський, акцентуючи увагу на педагогічних умовах ефективного навчання. Сучасні компетентнісні підходи до професійної підготовки музикантів висвітлено у працях О. Економової, Е. Макарової, М. Закопця, Я. Горбала та Чи С., де наголошується на інтеграції виконавських і професійних компетентностей. Узагальнення цих положень дозволяє визначити педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби.

Метою статті є теоретичне обґрунтування педагогічних умов, що забезпечують ефективний розвиток технічної майстерності учнів у класі труби.

Виклад основного матеріалу. Розвиток технічної майстерності трубача є складним багаторівневим процесом, що поєднує фізіологічні, психічні та музично-виконавські аспекти підготовки. Його ефективність визначається не лише кількістю виконуваних вправ, а насамперед якістю організації навчального процесу та цілеспрямованою реалізацією педагогічних умов, які забезпечують поступове формування професійних навичок. У цьому контексті технічна підготовка розглядається як цілісна система, що охоплює розвиток дихального апарату, амбушура, артикуляції та пальцевої координації у їх взаємозв'язку.

Однією з ключових педагогічних умов є системність і поетапність навчання. Формування технічної майстерності передбачає не фрагментарне, а структуроване засвоєння виконавських навичок, що базується на логічному переході від простих технічних елементів до складніших. Системність навчання забезпечує цілісність педагогічного процесу через послідовну організацію навчального матеріалу, де кожен наступний етап спирається на попередній і розширює вже сформовані навички (Гишка І. С.; Посвалюк В. Т.; Козеняшев Є. А.).

Поетапність, у свою чергу, передбачає поступове ускладнення виконавських завдань із врахуванням індивідуального темпу засвоєння матеріалу. Такий підхід дозволяє уникнути перевантаження виконавського апарату та забезпечує адаптацію фізіологічних і психічних ресурсів учня до нових вимог. У результаті формується стабільність виконавських дій, підвищується точність інтонування, розвивається координація рухів і зміцнюється внутрішній контроль за процесом гри.

Системний і поетапний підхід має безпосередній вплив на формування базових компонентів технічної майстерності. Зокрема, він сприяє розвитку дихальної підтримки, яка є основою звукоутворення на трубі, удосконаленню амбушура як регулятора якості звуку, формуванню чіткої артикуляції та розвитку пальцевої техніки. Важливо, що в процесі поетапного навчання поступово формується здатність учня до самокорекції, що є ознакою становлення професійного виконавського мислення.

Наступною важливою педагогічною умовою є індивідуалізація навчального процесу. Її значення зумовлене тим, що кожен учень-трубач має унікальні фізіологічні та психічні особливості, які безпосередньо впливають на темп і якість засвоєння технічних навичок. До таких особливостей належать обсяг легеневої вентиляції, стан дихальної системи, рівень розвитку м'язового апарату, координація рухів, концентрація уваги, емоційна стійкість, а також індивідуальні характеристики музичного слуху та ритмічного чуття.

Індивідуалізація передбачає не лише адаптацію навчального матеріалу, а й гнучке регулювання педагогічного впливу. Вона реалізується через добір вправ відповідно до рівня підготовки учня, визначення оптимального темпу роботи, варіативність тривалості занять та диференціацію складності технічних завдань. Особливого значення набуває робота над слабкими сторонами технічної підготовки при одночасному збереженні й розвитку сильних якостей виконавця.

Такий підхід дозволяє уникати як фізичного, так і психологічного перевантаження, що є особливо важливим у процесі навчання гри на духових інструментах. Крім того, індивідуалізація сприяє формуванню позитивної мотивації до навчання, оскільки учень відчуває реальний прогрес і відповідність завдань власним можливостям. У результаті

забезпечується більш глибоке засвоєння технічних навичок і поступове формування стійких виконавських умінь.

Важливу роль відіграє також мотиваційно-стимулююча підтримка, яка забезпечує формування внутрішньої потреби учня у постійному вдосконаленні виконавської техніки. Мотиваційний компонент реалізується через систему педагогічного заохочення, об'єктивне оцінювання результатів, створення ситуацій успіху, а також залучення до концертної та конкурсної діяльності.

Участь у публічних виступах, ансамблевому та оркестровому музикуванні значно підвищує рівень відповідальності учня та стимулює його до більш систематичної роботи над технікою. При цьому важливою є не лише зовнішня мотивація, а й формування внутрішньої – усвідомленої потреби у саморозвитку, що є ознакою професійного становлення музиканта.

Систематичний контроль і корекційне управління навчальним процесом є невід'ємною складовою ефективного формування технічної майстерності. Регулярний педагогічний контроль дозволяє виявляти помилки на ранніх етапах їх виникнення, запобігати закріпленню неправильних виконавських навичок та забезпечувати поступове вдосконалення техніки.

Контроль охоплює всі основні елементи виконавського апарату трубаача: дихання, амбушур, артикуляцію та пальцеву техніку. Важливим є не лише констатація помилок, а й їх аналітичне осмислення з подальшим корекційним впливом. Корекційна робота передбачає індивідуальні рекомендації, зміну методики виконання вправ, регулювання навантаження, а також поступове ускладнення завдань відповідно до динаміки розвитку учня.

Особливо значущим є формування у учня навичок самоконтролю, що дозволяє йому самостійно оцінювати якість виконання та коригувати власні дії під час гри. Це сприяє розвитку професійної автономії та підвищує ефективність самостійної роботи.

Комплексність і взаємозв'язок компонентів технічної підготовки передбачає розгляд виконавської техніки як єдиної системи, в якій усі елементи взаємопов'язані. Дихання, амбушур, артикуляція та пальцева техніка не існують ізольовано, а функціонують як взаємозалежні компоненти єдиного виконавського процесу.

Робота над диханням безпосередньо впливає на якість звуковидобування та інтонаційну стабільність, артикуляційні вправи формують чіткість і виразність музичної фрази, а пальцева техніка забезпечує точність і швидкість виконання. Їх інтеграція дозволяє формувати цілісне музично-технічне мислення, яке є основою професійної виконавської діяльності.

Поєднання індивідуальної та колективної роботи також є важливою педагогічною умовою. Індивідуальні заняття створюють можливість для детального опрацювання технічних аспектів, тоді як колективні форми навчання сприяють розвитку ансамблевого слуху, відчуття ритму, динамічної рівноваги та сценічної взаємодії.

У процесі ансамблевого та оркестрового музикування учень набуває навичок синхронізації з іншими виконавцями, вчиться контролювати баланс звучання та розвиває сценічну витривалість. Це забезпечує інтеграцію індивідуальних технічних умінь у колективну виконавську практику.

Таким чином, системність і поетапність навчання, індивідуалізація освітнього процесу, мотиваційно-стимулююча підтримка, систематичний контроль і корекційне управління, комплексність розвитку технічних компонентів, а також поєднання індивідуальної та колективної роботи утворюють цілісну педагогічну систему. Її реалізація забезпечує ефективний розвиток технічної майстерності учнів у класі труби та сприяє формуванню їхньої професійної виконавської компетентності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті теоретичного аналізу проблеми розвитку технічної майстерності учнів у класі труби встановлено, що ефективність цього процесу визначається цілеспрямованою реалізацією комплексу педагогічних умов. Доведено, що системність і поетапність навчання забезпечують логічну послідовність засвоєння технічних навичок та сприяють поступовому ускладненню виконавських завдань без перевантаження учня. Індивідуалізація навчального процесу дозволяє враховувати

фізіологічні, психічні та музичні особливості кожного учня, що підвищує ефективність формування виконавських умінь і сприяє їх стійкому закріпленню.

Встановлено, що мотиваційно-стимулююча підтримка є важливим чинником активізації навчальної діяльності, формування внутрішньої потреби у самовдосконаленні та підвищенні зацікавленості у розвитку технічної майстерності. Систематичний контроль і корекційне управління навчальним процесом забезпечують своєчасне виявлення технічних недоліків, їх усунення та формування навичок самоконтролю. Комплексний розвиток основних компонентів виконавської техніки та поєднання індивідуальної й колективної роботи сприяють формуванню цілісної виконавської підготовки трубача, розвитку його музично-технічного мислення та сценічної стійкості.

Отже, реалізація визначених педагогічних умов забезпечує ефективний розвиток технічної майстерності учнів у класі труби та створює передумови для формування їхньої професійної виконавської компетентності.

Список використаної літератури

1. Гишка І. С. Теорія та методика постановки виконавського апарату трубача : навч.-метод. посіб. Львів : АСВ, 2013. 109 с.
2. Козеняшев Є. А. Оволодіння навичками гри на українських духових інструментах : метод. рекомендації. Харків : ХДАК, 2024. 96 с.
3. Посвалюк В. Т. Мистецтво гри на трубі в Україні : монографія. Київ : КНУКіМ, 2006. 400 с.
4. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
5. Цимбал С. В. Методика викладання гри на спеціальному інструменті (духові) : навч.-метод. матеріали. Київ : КНУ імені Бориса Грінченка, 2019. 118 с.